

Näytelmän lukemista Juha-Pekka Hotisen opastamana

Näytelmän lukeminen teatteriesityksen tekemistä varten lähtee siitä, että tekstiä ei niinkään analysoida tai tulkita yleispätevyyttä tavoitellen vaan sitä luetaan etsien siitä erilaisia esityksen pohjaksi sopivia teatteritekstejä. Näytelmätekstin lukemisessa on tärkeitä nostaa esiin kysymyksiä, eroja ja vastaväitteitä esittämistä varten, etsiä mahdollisuuksia, jotka teksti antaa. Näytelmätekstiin suhtaudutaan esityksenä, jolla on kesto ja jonka oletetaan tapahtuvan joskus jossakin tilassa, arkitodellisuudesta irti nostettuna toimintana.

Juha-Pekka Hotinen on luonnehtinut kysyvää, epäilevää, ihmettelevää tai ehdottavaa luentaa siten, että kohde on idea esityksestä, se mikä tekstissä olisi kiinnostavaa esityksenä. Lukeminen on yhdistelemistä, linkejä, yhteyksiä, viitteitä ja assosiaatioita. Lukutapa on lisäävä, yhdistelevä, täyttävä eteenpäin kirjoittava. Tekstistä tehty tulkinta toimii perusteluna esitykselle, tai esitys perustelee tekstin olemassaolon. Teksti ei palaudu yhteen yhteiseen analyysiin, ja mahdollisia analyyseja on monia. Siksi lukemalla etsitään mahdollisia tulkintoja.

Näytelmän lukemista voidaan lähestyä myös ”uuden” dramaturgian kautta. Sille on ominaista, että esitys ei hahmotukaan vastakkaisten tahtojen ristiriitoina vaan muunlaisina eroina tai jännitteinä, kontrasteina tai variaatioina. Toimintakin voi olla katkonaista, j tapausten kulku voi muistuttaa tosielämän vuorovaikutustilanteita, jolloin esityksessä tarvitaan hyppyjä j linkejä.

Sisällön yhtenäisyys ja sisäinen rakenne, koheesio voi olla hämärtnyt: temaattinen aines saattaa perustua toistoihin, sivuteemoihin ja niihin kohdistuviin kommentteihin. Henkilöhahmon psykologiaan ja taustaan ei tarrauduta, vaan henkilöhahmoon suhtaudutaan roolina ja en esittämisenä. Esittämiseen saattaa kytkeytyä vieraannuttamista tai metakertomuksia tai esiintyjän oman itsen mukaan tuloa. Päähenkilökeskeisyydestä on voitu siirtyä moninäkökulmaisuteen, dialogista polylogiin. Esityksessä voidaan tarkastella asioita ja olosuhteita useampien tai kaikkien läsnä olevien näkökulmasta.

Esityksissä eheän ja valmiin ihanteet ovat saaneet rinnalleen katkoksia, aukkoja, puutteita, ylijäämää ja keskeneräisyyden kauneutta, rakenteilla olevaa ja purettavaa. Peräkkäisyys saattaa korvautua yhtäaikaisuudella ja rinnakkaisuudella. Tärkein ”sääntö” on, ettei ole tilanne- ja tapauskohtaisuuden ylittäviä pysyviä sääntöjä – näytelmän lukemiselle ja esityksen tekemiselle.

Lähde: Hotinen, Juha-Pekka, Draaman analyysistä ihmettelevään ja performatiiviseen lukemiseen. Pari skeemaa uudesta dramaturgiasta. – Dramaturgioita. Näkökulmia draamateorian, dramaturgian ja draama-analyysin ongelmiin. Toimittaneet Heta Reitala ja Timo Heinonen, Palmenia-kustannus 2001, 201–221.